

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวอินทรีย์เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic farming หรือ Organic agriculture) ซึ่งเป็นวิธีการผลิตข้าวที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีป้องกันกำจัด โรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เป็นต้น บริบูรณ์ (2541) กล่าวว่า ในทุกขั้นตอนการผลิต และเก็บรักษาผลผลิต โดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ และปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยใช้สารหรือวัสดุอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หินฟอสเฟต โคลโลไมท์ เพื่อให้ดินข้าวมีความอุดมสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ สามารถต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูได้ดี หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็สามารถใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือสกัดจากพืชที่ไม่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีได้ ทั้งนี้จะต้องไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิตในดินและในน้ำ การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถทำการไถพรวนและใช้เครื่องจักรกลไถนาได้ตามปกติ แต่จะต้องคำนึงถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่ทำให้ได้มูลค่าเพิ่มของผลผลิตและการตลาด

สำหรับประเทศไทยนั้น วิจิต (2533) กล่าวว่า การผลิตข้าวอินทรีย์มีความเป็นไปได้สูง เพราะการทำนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่ประเทศไทยด้วยพื้นที่ที่เหมาะสม สภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกข้าวมีพันธุ์ข้าวจำนวนมากหลาย เหมาะสมกับแต่ละนิเวศน์เกษตรได้ สร้างสมความรู้ความชำนาญและประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีสังเคราะห์ต่าง ๆ ในการผลิตข้าวค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่นำฝนเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศซึ่งทำนาเพียงปีละครั้งในฤดูฝน ทำให้สามารถรักษาสภาพแวดล้อมไว้ได้ดีในระดับหนึ่ง จัดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด หากมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาเพียงเล็กน้อยก็สามารถเข้าสู่ระบบการทำนาแบบอินทรีย์ได้ แต่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตจะต้องมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญและความยั่งยืนของระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ให้ความสำคัญกับผลผลิตที่มีคุณภาพปราศจากสารพิษและได้ปริมาณที่ผู้ผลิตพอใจ มีความยั่งยืนต่อส่วนรวมเพราะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและเสถียรภาพการผลิต รวมทั้งมีความเท่าเทียมยุติธรรมต่อทุกฝ่ายทั้งผู้ผลิต ผู้ค้า และ ผู้บริโภค

การผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการค้าในประเทศไทย เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร แต่พื้นที่การผลิตยังมีขนาดเล็ก เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมตามเงื่อนไขที่มีจำกัด รวมทั้งการวางระบบการผลิต ตรวจสอบและรับรองผลผลิตยังไม่สมบูรณ์ ช่วงเริ่มต้นมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ประมาณปีละ 6,000 ไร่ ในพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกรวมประมาณปีละ 2,000-3,000 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ประมาณ 40 กิโลกรัมต่อไร่การผลิตในปี พ.ศ. 2541 มีพื้นที่ปลูก 3,000 ไร่ ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอจุน จังหวัดพะเยาและอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้ผลผลิตรวมประมาณ 1,500 ตัน ทางบริษัทนครค้าข้าวจำกัด ได้ส่งตัวอย่างผลผลิตเพื่อตรวจสอบคุณภาพข้าวและสารพิษตกค้างในเมล็ดข้าวแปรรูปเพื่อจำหน่ายต่อไปราคาข้าวเปลือกข้าวอินทรีย์ที่เกษตรกรได้รับจะสูงกว่าข้าวเปลือกโดยทั่วไปประมาณร้อยละ 5-10 แต่ในส่วนข้าวสารที่บรรจุจำหน่ายจะสูงกว่าข้าวสารทั่วไป ประมาณร้อยละ 20 สำหรับตลาดภายในประเทศ ทางภาคเอกชนได้มีสินค้าข้าวอินทรีย์ทั้งในรูปแบบข้าวกล้อง ข้าวสาร วางจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด (สถาบันวิจัยข้าว , 2542)

ในปัจจุบันนี้ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในสหกรณ์การเกษตรถึง 3,000 คน และมีการปลูกข้าวหอมมะลิพันธุ์ 105 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นข้าวปลอดสารพิษส่งให้กับบริษัทแอมเวย์ กรมวิชาการเกษตรจึงมีแนวคิดที่จะขยายพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ให้เกษตรกรมีการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออกทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ แต่การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่นี้ยังประสบปัญหาด้านการขยายพื้นที่ ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะศึกษาถึงความต้องการในการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมในการปลูกข้าวอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม กับความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

All rights reserved

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์สำหรับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการวางแผนในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์ ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ตำบลสันทราย และป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่ โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

ตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ระดับรายได้ในภาคการเกษตร
- พื้นที่ทำนาของเกษตรกร
- การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร
- จำนวนครั้งในการได้รับข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์
- ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเรื่องเกษตรอินทรีย์
- การศึกษาดูงานของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์
- ความรู้ ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์

ข. ตัวแปรตาม (dependent Variables) ได้แก่

ความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอ พร้าว จังหวัด เชียงใหม่

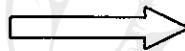
ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีลักษณะดังนี้

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(dependent Variables)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และ
สังคม

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ระดับรายได้ในภาคการเกษตร
- พื้นที่ทำนาของเกษตรกร
- การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร
- จำนวนครั้งในการได้รับข่าวสารด้าน
เกษตรอินทรีย์
- ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเรื่อง
เกษตรอินทรีย์
- การศึกษาดูงานของเกษตรกรที่ทำ
เกษตรอินทรีย์
- ความรู้ ความเข้าใจในการผลิตข้าว
อินทรีย์

ความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์

นิยามศัพท์

1. ข้าวอินทรีย์ หมายถึง ข้าวที่ได้จากการผลิตโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการผลิต และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ไม่ใช้พืชที่มีการตัดต่อสารพันธุกรรมรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม

2. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับจากสถานบันการศึกษาต่าง ๆ

3. การรับรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับ เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร, โทรทัศน์, วิทยุ เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ หรือเกษตรอินทรีย์ โดยใช้ความถี่ในการรับข่าวสารจริงที่เกษตรกรได้รับเป็นจำนวนครั้ง

ได้รับข่าวสารเลย	ให้คะแนน	0	คะแนน
ได้รับข่าวสาร 1 ครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ได้รับข่าวสาร 2 ครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ได้รับข่าวสาร 3 ครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ได้รับข่าวสาร ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป	ให้คะแนน	4	คะแนน

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอัตราภาคชั้น (กัญจน, 2525: 79) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราภาคชั้น (Class interval)} &= \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \end{aligned}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{4-0}{5} = 0.8$$

ซึ่งมีช่วงการแปรผลการแบ่งช่วงคะแนน ดังนี้

ได้รับข่าวสารน้อยที่สุด	มีช่วงระหว่าง	0.00 – 0.80
ได้รับข่าวสารน้อย	มีช่วงระหว่าง	0.81 – 1.60
ได้รับข่าวสารปานกลาง	มีช่วงระหว่าง	1.61 – 2.40
ได้รับข่าวสารมาก	มีช่วงระหว่าง	2.41 – 3.20
ได้รับข่าวสารมากที่สุด	มีช่วงระหว่าง	3.21 – 4.00

4. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร หมายถึง การเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มและร่วมกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกร เช่น กลุ่ม สหกรณ์การเกษตร

5. การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเรื่องกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์

6. การฝึกอบรม หมายถึง การเข้ารับการฝึกอบรมให้ความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์

7. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยประกอบด้วย คำถาม 13 ข้อ

โดยใช้วิธีกำหนดคะแนนผู้ตอบเรียงตามลำดับความถูกต้อง ดังนี้

ตอบไม่ถูกต้อง	ให้คะแนน	0	คะแนน
ตอบถูกน้อย	ให้คะแนน	1	คะแนน
ตอบถูกปานกลาง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ตอบถูกมาก	ให้คะแนน	3	คะแนน

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอัตราภาคชั้น (กัญญา, 2525: 79) เช่นเดียวกับข้อ 3 (การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์) จะแทนค่าได้ดังนี้

$$\text{แทนค่า} = \frac{3-0}{4} = 0.75$$

ซึ่งมีช่วงการแปรผลการแบ่งช่วงคะแนน ดังนี้

ระดับไม่มีความรู้	มีช่วงคะแนนระหว่าง	0.00 – 0.75
ระดับมีความรู้น้อย	มีช่วงคะแนนระหว่าง	0.76 – 1.50
ระดับมีความรู้ปานกลาง	มีช่วงคะแนนระหว่าง	1.51 – 2.25
ระดับมีความรู้มาก	มีช่วงคะแนนระหว่าง	2.26 – 3.00

8. การศึกษาดูงาน หมายถึง การศึกษาดูงานของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์

9. ความต้องการ หมายถึง ความต้องการในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

โดยใช้วิธีกำหนดความต้องการในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ดังนี้

ไม่ต้องการ	ให้คะแนน	0	คะแนน
ต้องการ	ให้คะแนน	1	คะแนน

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอัตราภาคชั้น (กัญญา, 2525: 79) เช่นเดียวกับข้อ 3 (การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์) จะแทนค่าได้ดังนี้

$$\text{แทนค่า} = \frac{1-0}{2} = 0.50$$

ซึ่งมีช่วงการแปรผลการแบ่งช่วงคะแนน ดังนี้

ไม่ต้องการ	มีช่วงคะแนนระหว่าง	0.00 – 0.50
ต้องการ	มีช่วงคะแนนระหว่าง	0.51 – 1.00

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved